

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5
İÇİNDEKİLER.....	7
GİRİŞ	13
BOSNALI ALİ ULVİ'NİN KAVRAM MERKEZLİ MECELLE-KAVÂİD ŞERHİ: TELHİS-İ KAVÂİD-İ KÜLLİYE VE İSTİLAHÂT-I FİKHİYE	13

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHTELİF AÇILardan MECELLE'NİN KÜLLİ KAİDELERİ HAKKINDA DEĞERLENDİRMELER

1. Özellikleri ve Önemi	18
1.1. Şer'î Delillere Dayanması.....	18
1.2. Hakimlere Rehber Olması.....	20
1.3. Hayat ve Mantık Düsturu Olması.....	21
1.4. Evrensel Nitelikte Olması ve Modern Mahkeme Kararlarında Kullanılması	22
2. Mecelle'nin Külli Kaideleriyle Hüküm Verilmesi	24
3. Mecelle'nin Külli Kaidelerinin Te'lif Değeri.....	27
4. Mecelle'nin Külli Kaideleri Hakkında Yapılan Eleştiriler	30
4.1. Bazı Kaidelerin Birbirlerini Takyid ve Tahsis Etmesi.....	30
4.2. Bazı Kaidelerin Birbirini Tekrar Etmesi.....	32
4.3. Önemli Külli Kaidelere Yer Verilmemesi	34
4.4. Bazı Maddelerin Kaide Vasfı Taşımaması	35
4.5. Bazı Kaidelerin Tasnifinin İnsicamsız Olması.....	35
5. Mecelle'nin Küllî Kaidelerini Şerh Eden Türkçe Eserler	36
5.1. İlk Dönemde Yazılan Mecelle Şerhleri	36
5.1.1. Mecelle-i Ahkam-ı Adliye Kavâid-i Külliyesinin Şerhi (Şemsi Efendi)	36
5.1.2. Teşrihu'l-Kavaidi'l-Külliye (fi Ahkami'l-Fer'iyeti'l-Ameliyye) (Abdüssettar Efendi, ö.1304/1886).....	37

5.1.3.	Tafsîl li-tavdîhi'l-kavâidi'l-fikhiyeti ve'l-usûliyyeti fî-evveli Mecelleti'l-Ahkâmi'l-Adliyye (Süleyman Hasbi Efendi, ö.1909).....	39
5.1.4.	Durerü'l-Hükkam Şerhu Mecelleti'l-Ahkam (Ali Haydar Efendi, ö.1935).....	40
5.1.5.	Mir'at-ı Mecelle (Mesud Efendi, ö.1894).....	42
5.1.6.	Mir'atü'l-Mecelle (Ömer Hilmi Efendi, ö.1889).....	43
5.1.7.	Mecelle-i Ahkam-ı Adliye'den Kavaid-i Külliye Şerhi (Kuyucaklızâde Mehmed Âtîf Bey, ö.1898).....	44
5.1.8.	Telhîs-i Kavâid-i Külliyye ve Istilâhât-ı Fikhiyye (Ali Ulvi Bey).....	46
5.1.9.	Ruhu'l-Mecelle (Hacı Reşid Paşa, ö.1918).....	47
5.2.	Diğer Şerhler	49

İKİNCİ BÖLÜM

TELHİS-İ KAVÂİD-İ KÜLLİYE VE İSTILAHÂT-I FIKHİYE

İFADE-İ MERAM	55
1. MADDE İLM-İ FIKIH, MESAİL-İ ŞER'İYE-İ AMELİYEYİ BİLMEKTİR.....	56
2. MADDE BİR İŞTEN MAKSAT NE İSE HÜKÜM ONA GÖREDİR.....	59
3. MADDE UKÛDDA İTİBAR MAKÂSİD VE MEÂNİYEDİR, ELFÂZ VE MEBÂNİYE DEĞİLDİR.....	62
4. MADDE ŞEKK İLE YAKÎN ZÂİL OLMAZ.....	64
5. MADDE BİR ŞEYİN BULUNDUĞU HAL ÜZERE KALMASI ASILDIR.....	66
6. MADDE KADÎM, KIDEMİ ÜZERE TERK OLUNUR	68
7. MADDE ZARAR KADÎM OLMAZ.....	69
8. MADDE BERAET-İ ZİMMET ASILDIR.....	70
9. MADDE SIFÂT-I ÂRIZADA ASL OLAN ADEMĐDİR.....	71
10. MADDE BİR ZAMANDA SABİT OLAN ŞEYİN HİLAFINA DELİL OLMADIKÇA BEKASIYLA HÜKMOLUNUR	72
11. MADDE BİR EMR-İ HÂDİSİN AKREB-İ EVKÂTINA İZÂFETİ ASILDIR.....	73
12. MADDE KELAMDA ASL OLAN MANA-YI HAKİKİDİR.....	74
13. MADDE TASRİH MUKABELESİNDE DELÂLETE İTİBAR YOKTUR	76
14. MADDE MEVRİD-İ NASSDA İÇTİHAD MESAĞ YOKTUR	77
15. MADDE ALÂ HİLAFİ'L-KIYAS SABİT OLAN ŞEY, SÂİRE MAKÎSUN-ALEYH OLAMAZ	79
16. MADDE İÇTİHAD İLE İÇTİHAD NAKZ OLUNMAZ	80
17. MADDE MEŞAKKAT TEYSİRİ CELBEDER	81
18. MADDE BİR İŞ DIYK OLDUKDA MÜTTESİ OLUR.....	83

19. MADDE	ZARAR VE MUKABELE Bİ'Z-ZARAR YOKTUR.....	84
20. MADDE	ZARAR İZALE OLUNUR	85
21. MADDE	ZARURETLER MEMNU OLAN ŞEYLERİ MÜBAH KILAR	86
22. MADDE	ZARURETLER KENDİ MİKTARLARINCA TAKDİR OLUNUR.....	87
23. MADDE	BİR ÖZÜR İÇİN CAİZ OLAN ŞEY OL ÖZRÜN ZEVALİYLE BATIL OLUR.....	88
24. MADDE	MÂNİ ZAİL OLDUKTA MEMNU AVDET EDER	89
25. MADDE	BİR ZARAR KENDİ MİSLİYLE İZÂLE OLUNAMAZ	90
26. MADDE	ZARAR-I ÂMMİ DEF İÇİN ZARAR-I HÂS İHTİYAR OLUNUR	91
27. MADDE	ZARAR-I EŞEDD ZARAR-I EHAFİ İLE İZÂLE OLUNUR.....	93
28. MADDE	İKİ FESAD TEÂRUZ ETTİKTE EHAFİNİ İRTİKAB İLE A'ZAMININ ÇARESİNE BAKILIR.....	94
29. MADDE	EHVEN-İ ŞERREYN İHTİYAR OLUNUR	95
30. MADDE	DEF-İ MEFÂSİD CELB-İ MENÂFİDEN EVLÂDIR	96
31. MADDE	ZARAR Bİ-KADERİ'L-İMKAN İZÂLE OLUNUR.....	97
32. MADDE	HÂCET UMUMİ OLSUN HUSUSİ OLSUN ZARURET MENZİLESİNE TENZİL OLUNUR.....	98
33. MADDE	İZTIRAR GAYRIN HAKKINI İPTAL ETMEZ.....	99
34. MADDE	ALMASI MEMNU OLAN ŞEYİN VERMESİ DAHİ MEMNUDUR	100
35. MADDE	İŞLENMESİ MEMNU OLAN ŞEYİN İSTENMESİ DAHİ MEMNUDUR.....	101
36. MADDE	ÂDET MUHAKKEMDİR	102
37. MADDE	NÂSİN İSTİMALİ BİR HÜCCETTİR Kİ ONUNLA AMEL VACİP OLUR	104
38. MADDE	ÂDETEN MÜMTENİ OLAN ŞEY HAKİKATEN MÜMTENİ GİBİDİR.....	105
39. MADDE	EZMÂNIN TEGAYYÜRÜ İLE AHKÂMIN TEGAYYÜRÜ İNKAR OLUNAMAZ	106
40. MADDE	ÂDETİN DELALETİYLE MANA-YI HAKİKİ TERK OLUNUR	107
41. MADDE	ÂDET ANCAK MUTTARİD VEYAHUT GÂLİP OLDUKDA MUTEBER OLUR	108
42. MADDE	İTİBAR GÂLİB-İ ŞÂYİADIR NADİRE DEĞİLDİR	109
43. MADDE	ÖRFEN MARUF OLAN ŞEY ŞART KILINMIŞ GİBİDİR.....	110
44. MADDE	BEYNE'T-TÜCCAR MARUF OLAN ŞEY BEYNLERİNDE ŞART KILINMIŞ GİBİDİR	111
45. MADDE	ÖRF İLE TAYİN NASS İLE TAYİN GİBİDİR.....	112
46. MADDE	MÂNİ VE MUKTEZİ TEARUZ ETTİKTE MÂNİ TAKDİM OLUNUR	113
47. MADDE	VÜCÛDDA BİR ŞEYE TÂBİ OLAN HÜKÛMDE DAHİ ONA TÂBİ OLUR.....	114
48. MADDE	TÂBİ OLAN ŞEYE AYRICA HÜKÛM VERİLEMEZ.....	115
49. MADDE	BİR ŞEYE MÂLİK OLAN KİMSE ONUN ZARURİYÂTINDAN OLAN ŞEYE DE MÂLİK OLUR	116

50. MADDE	ASIL SÂKİT OLDUKTA FER' DAHİ SÂKİT OLUR	117
51. MADDE	SÂKİT OLAN ŞEY AVDET ETMEZ	118
52. MADDE	BİR ŞEY BÂTİL OLDUKDA ONUN ZİMNINDAKİ ŞEY DAHİ BÂTİL OLUR	119
53. MADDE	ASLIN İFASI KÂBİL OLMADIĞI HALDE BEDELİ İFA OLUNUR.....	120
54. MADDE	BİZZAT TECVİZ OLUNMAYAN ŞEY Bİ'T-TAB' TECVİZ OLUNABİLİR.....	121
55. MADDE	İBTİDAEN TECVİZ OLUNMAYAN ŞEY BEKÂEN TECVİZ OLUNABİLİR.....	122
56. MADDE	BEKÂ İBTİDÂDAN ESHELDİR	123
57. MADDE	TEBERRU ANCAK KABZ İLE TAMAM OLUR	124
58. MADDE	RAİYYE YANİ TEBEA ÜZERİNE TASARRUF MASLAHATA MENUTTUR.....	125
59. MADDE	VELAYET-İ HASSA VELAYET-İ ÂMMEDEN AKVÂDIR.....	126
60. MADDE	BİR KELAMIN İMÂLİ İHMALİNDEN EVLÂDIR	127
61. MADDE	MANA-YI HAKİKİ MÜTEAZZİR OLDUKDA MECAZA GİDİLİR.....	128
62. MADDE	BİR KELAMIN İMÂLİ MÜMKÜN OLMAZSA İHMAL OLUNUR.....	129
63. MADDE	MÜTECEZZİ OLMAYAN BİR ŞEYİN BAZISINI ZİKRETMEK KÜLLÜNÜ ZİKİR GİBİDİR.....	130
64. MADDE	MUTLAK ITLAKİ ÜZERE CARİ OLUR; EĞER NASSAN VEYA DELALETEN TAKYİD DELİLİ BULUNMAZSA.....	131
65. MADDE	HÂZIRDAKİ VASIF LAĞV VE GAİPTEKİ VASIF MUTEBERDİR	132
66. MADDE	SUAL CEVAPTA İADE OLUNMUŞ ADDOLUNUR.....	133
67. MADDE	SÂKİTE BİR SÖZ İSNAD OLUNMAZ, LAKİN MA'RAZ-I HÂCETTE SÜKUT BEYANDIR	134
68. MADDE	BİR ŞEYİN UMUR-I BÂTİNADA DELİLİ OL ŞEY MAKAMINA KÂİM OLUR.....	135
69. MADDE	MÜKÂTEBE MUHÂTABA GİBİDİR.....	136
70. MADDE	DİLSİZİN İŞARET-İ MAHUDESİ LİSAN İLE BEYAN GİBİDİR.....	137
71. MADDE	TERCÜMANIN KAVLİ HER HUSUSTA KABUL OLUNUR	138
72. MADDE	HATASI ZAHİR OLAN ZANNA İTİBAR YOKTUR.....	139
73. MADDE	SENEDE MÜSTENİD OLAN İHTİMAL İLE HÜCCET YOKTUR.....	140
74. MADDE	TEVEHHÜME İTİBAR YOKTUR	141
75. MADDE	BURHAN İLE SABİT OLAN ŞEY AYÂNEN SABİT GİBİDİR.....	142
76. MADDE	BEYYİNE MÜDDEİ İÇİN VE YEMİN MÜNKİR ÜZERİNE DİR	143
77. MADDE	BEYYİNE HİLAF-I ZAHİRİ İSPAT İÇİN VE YEMİN ASLI İBKA İÇİNDİR.....	144
78. MADDE	BEYYİNE HÜCCET-İ MÜTEADDİYE VE İKRAR HÜCCET-İ KÂSİRADIR.....	145
79. MADDE	KİŞİ İKRARIYLA İLZAM OLUNUR.....	146
80. MADDE	TENAKUZ İLE HÜCCET KALMAZ.....	147
81. MADDE	ASLI SABİT OLMADIĞI HALDE FER'İN SABİT OLDUĞU VARDIR	148

82. MADDE	ŞARTIN SÜBÛTU İNDİNDE ONA MUALLAK OLAN ŞEYİN SÜBÛTU LAZIM GELİR.....	149
83. MADDE	Bİ-KADERİ'L- İMKAN ŞARTA RİAYET OLUNMAK LAZIM GELİR	151
84. MADDE	VAADLER SUVER-İ TA'LİKİ İKTİSA İLE LAZIM OLUR	152
85. MADDE	BİR ŞEYİN NEF'İ DAMÂNİ MUKABELESİNDEDİR	153
86. MADDE	ÜCRET İLE DAMÂN CEM OLMAZ.....	154
87. MADDE	MEFSEDET MENFAAT MUKABELESİNDEDİR.....	155
88. MADDE	KÜLFET NİMETE VE NİMET KÜLFETE GÖREDİR	156
89. MADDE	BİR FİİLİN HÜKMÜ FAİLİNE MUZAF KILINIR VE MÜCBİR OLMADIKÇA AMİRİNE MUZAF KILINMAZ	157
90. MADDE	MÜBAŞİR YANİ BİZZAT FAİL İLE MÜTESEBBİB MÜÇTEMİ OLDUKDA HÜKÛM OL FAİLE MUZAF KILINIR.....	158
91. MADDE	CEVÂZ-I ŞER'Î DAMÂNA MÜNAFİDİR	159
92. MADDE	MÜBAŞİR MÜTEAMMİD OLMASA DA DÂMİN OLUR.....	160
93. MADDE	MÜTESEBBİB MÜTEAMMİD OLMADIKÇA DÂMİN OLMAZ.....	161
94. MADDE	HAYVANATIN KENDİLİĞİNDEN OLARAK CİNAYET VE MAZARRATI HEDERDİR.....	162
95. MADDE	GAYRIN MALINDA TASARRUFLA EMRETMEK BATILDIR.....	163
96. MADDE	BİR KİMSENİN MÜLKÜNDE ONUN İZİNİ OLMAKSIZIN ÂHAR BİR KİMSENİN TASARRUF ETMESİ CAİZ DEĞİLDİR	164
97. MADDE	BİLÂ-SEBEB-İ MEŞRU BİRİNİN MALINI BİR KİMSENİN AHZ EYLEMESİ CAİZ OLMAZ.....	165
98. MADDE	BİR ŞEYDE SEBEB-İ TEMELLÜKÜN TEBEDDÜLÜ OL ŞEYİN TEBEDDÜLÜ MAKAMINA KAİM OLUR	166
99. MADDE	KİM Kİ BİR ŞEYİ VAKTİNDEN EVVEL İSTİCAL EYLERSE MAHRUMİYETLE MUATEB OLUR.....	167
100. MADDE	HER KİM Kİ KENDİ TARAFINDAN TAMAM OLAN ŞEYİ NAKZA SA'Y EDERSE SA'Yİ MERDUDDUR	168
KAVRAM DİZİNİ		169